

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תְּנוּ

ביאורים ומוספים

סִימָן תְּנוּ

דִּין הַנְּהִיגָת הַחֲלָה בְּעֶסֶת מִצֵּה

[משנ"ב ס"ק ב]

בְּדַאי יִהְיֶה שְׁעוֹר חֲלָה⁽¹⁾.

(1) ושיעור עיסה החייבת בהפרשת חלה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תנו ס"ק ב).

[משנ"ב ס"ק ד]

דִּי בְּכַרְכָּה אֶחָד לְכַלְכֵּי⁽²⁾, אִם לֹא הִפְסִיק בְּיָמֵיהֶם בְּשִׁיתָה⁽³⁾ שְׁאֵצִיָּה מְשַׁנֵּן הַלִּישָׁה⁽⁴⁾ וכו', הוּא מְנַהֵג שְׁאֵינוֹ נְכוּף⁽⁵⁾.

(2) ואף אם אינו יודע כמה חלות עליו להפריש, כתב השו"ע הרב (סיד) שיכול לברך על דעת להפריש את כל מה שמוטל עליו להפריש, ואינו נחשב כנמלך.

(3) ובשיעור השיחה הנחשבת להפסק, כתב לעיל (סי' ח ס"ק לה) שהוא אפילו תיבה אחת, וראה מה שכתבנו שם.

(4) אמנם לענין הלוש כמה ציציות בבת אחת ומברך על סלן יחד, כתב לעיל (שם ס"ק כח) שאם הפסיק ביניהן בדיבור שלא מענין הלבשה, נחלקו האחרונים אם יחזור ויברך, ומחמת הספק אינו חוזר ומברך [וכן העיר השו"ע הלכות (סיד)]. וראה מה שכתבנו שם.

(5) והטעם שאין לעשות כן בהפרשת חלה מעיסת המצה, ביאר המחצה"ש (ס"ק א) בשם השל"ח, שהעיסה מתחממת משפשוף הידיים בזמן שמחבר את שני קצוות העיסה, ולכן יכולה לבא לידי חימוץ. והפמ"ג (א"א ס"ק א) ביאר, שכשיעשה כן הריהו מניח את העיסה ללא עסק בלא טעם, ולפיכך בשעה שהוא מפרש ממנה חלה בצד זה ימשוך אדם אחר לערוך את העיסה בצידה האחר.

[משנ"ב ס"ק ה]

דָּאָם אָפְשָׁה, טוֹב יוֹתֵר לְהַפְרִישׁ מִן הַפְּסָה⁽⁶⁾.

(6) ובחלת חוץ לארץ שאין יסוד חיובה אלא מדרבנן [כמבואר בשו"ע יו"ד (סי' ש"ב ס"ג)], כתב השו"ע הרב (סיד) שעל פי דין אין טעם להקפיד להפריש דוקא מן העיסה, אלא רק ממדת חסידות יש מעלה לעשות כן, מה שאין כן בחלת ארץ ישראל שעל פי דין יש טעם לעשות כן לכתחילה.

ואופן זה המבואר בשו"ע שנמנעים מלהפריש חלה ממצה בעודה עיסה כדי לא להפסיק את העוסקים בעיסה באמצע מדירות עבודתם, כתב החיי אדם (בלל ק"ח ס"ז) שכן המנהג בקהילתו, והערוך השלחן (סי"א) כתב שכן נהגו כל ישראל.

[משנ"ב ס"ק ו]

אָחַר אָפְשָׁה מְדוּדָה וכו', דְּאוֹכֵל הַחֲלָה וְקָצַץ לְמַלְכָּה⁽⁷⁾ וכו', אָף שֶׁהָיוּ מְנַחֵמִים פְּעַם אַחַת בְּסֵל⁽⁸⁾.

(7) ובטעם הדבר שאין להמתין עד ערב פסח, כתב הערוך השלחן (סיד) שאם ימתין הרי יתכן שישכח או שיבוא הדבר לידי קלקול. והחזו"א (ארחות רבנו ח"ב ע"ג מב) נתן לאשתו להפריש חלה מיד כשהביא את המצות לביתו, ובמעשה רב (אות ק"ט) מובא, שהגרי"א הדין מפרש חלה מהמצות בערב פסח [מבואר שם שלא אפה מצות מצוה, ולא הוכר שם שאפה אותן באותו בוקר].

(8) והשיעור שצריך לשייר, כתב לקמן (סי' תקו ס"ק ב) שהוא מעט יותר משיעור החתיכה שמפרישים לחלה, כדי שיהיו שרידים נכרים ממה שמפריש, כמבואר ברמ"א (יו"ד סי' ש"ב ס"א), ועוד, שאם ישייר רק את הכמות שצריך עבור ההפרשה, יוראה הדבר כאילו הפריש חלה ביום טוב.

ושיעור החתיכה שצריך להפריש למצות חלה, כתב הרמ"א (שם סי' ש"ב ס"ה) שרי במשהו. וכתב החזו"א (שביעית סי' ה ס"ק ד ד"ה ומ"ב) שכן מנהגינו, וכן כתב בשו"ע לקמן (סי' תקו ס"ק לו) לגבי חלת חוץ לארץ, וראה מה שכתבנו שם.

וכשמפריש חלה לאחר אכילת הלחם (ובחלת חוץ לארץ), דעת הגר"שז איערבך (ש"ש פ"ב סי' ע"ג, ובתקונים ומלוואים שם) שאינו מברך על ההפרשה, שהרי מה שיכול לאכול בלי הפרשה הוא משום שנחשב כאילו כבר הופרש למפרע, ואם כן הישעה שמופריש בה בפועל אינה נחשבת כשעת ההפרשה, ואף בשעת האכילה אינו יכול לברך, כיון שאינו עושה או מעשה של הפרשה. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ה מבכורים ס"ק ק"ב) שמברך בשעה שמפריש, וכן מבואר בבית מאיר (סי' א אות ח), ובשיעור תשובה (ס"ק ד) בשם שו"ת פנים מאירות, ובערוך השלחן (יו"ד סי' ש"ב ס"ג).

ובטעם הדבר שהקילו בחלת חוץ לארץ שאין צריך להפריש אותה לפני האכילה, כתב השו"ע (יו"ד סי' ש"ב ס"א) שהוא משום שיסוד חיובה הוא מדרבנן, ואין לו עיקר מן התורה. אכן, כתב השו"ע הרב (אוי"ח סי' רס ק"א ס"ק ב) שאף שמן הדין גם לכתחילה מותר להמתין מלהפריש עד לאחר האכילה, מ"מ טוב וראוי להפריש קודם לכן, מחשש שמא ישכח ולא יפריש כלל, וכן נהגו כל ישראל מדורות הראשונים [לפי דברי הגר"שז איערבך הנ"ל, אם אינו מפרש מיד הריהו מפסיד את הברכה].

(9) ובטעם הדבר שהנחתן בסל אינה מחשיבה אותן כעיסה אחת, כתב הגר"שז איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' סח ד"ה תפ"ז) שצירוף סל מועיל לענין שיעור חלה, להחשיב את השיעור של כל העיסות כשיעור אחד לחיובן בחלה, אבל אינו מחשיב את כל העיסות כעיסה אחת, ועדיין נחשב שיש כאן כמה עיסות, ולכן אינו אוכל הולך כבעיסה שנילושה ביחד ממש.

[משנ"ב ס"ק ז]

בסל⁽¹⁰⁾.

(10) מקור הדבר שכל מצרף, כתבו הרי"ף (פסחים טו, ב בדפי הרי"ף) והרמב"ם (פי' מדלי' בכורים ה"ט) שנלמד מהפסוק: 'וזהו באבלכם מלחם הארץ וגו' חלה תרימו', וכתב הרי"ף (פסחים שם) שמבואר בפסוק זה שלפעמים זמן חלות חיוב חלה אינו אלא לאחר האפיה, ובהכרח שמדובר בשעשה שהיתה עיסה לא היה בה שיעור חלה, אלא רק אחרי האפיה נשלם בה השיעור על ידי צירוף סל. וביאר דבריו בספר חלת לחם (סי' ד ס"ק ח) ובשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' קעז אות א), שנין שנלמד מהמילים 'ראשית עריסותיכם' שחיוב חלה חל משעה שנעשית עיסה, ולא מסתבר שחיוב זה נפקע מאליו לאחר האפיה, בהכרח שהפסוק שכתוב בו שחיוב חלה הוא משעת אפיה נאמר באופן שלא חל חיוב עד אז, מפני שלא היה בעיסה שיעור.

וכלי הנחשב 'סל' המצרף, כתב הדעת קדושים (יו"ד סי' ש"ב ס"א) שצריך שיהיו לו דפנות מארבע רוחותיו כדי שיצרף את מה שבתוכו, ואף שקית העשויה מנילון או מנייר, דעת הגר"שז אלישיב (דרך אמונה פ"ו מבכורים ס"ק ק"ד) שנחשבת כסל המצרף את כל מה שבתוכו לשיעור אחד.

וארון המחובר לקיר שמונחים בו כמה מיני מאפה, כתב הדלת לחם (שם ס"ק ב) שאינו נחשב ככלי לצרפם לשיעור חלה, כיון שהוא מחובר לקרקע ואינו נחשב ככלי, וכן הסכים הדעת תורה המשך במילואים עמוד 23

מילואים

הלכות פסח סימן תנה

המשך מעמוד נג

שטעם איסורם של פלפלים ומלח שוה, שנחשבים כלש כמים חמים שמותר בהנאה (ברלעיל (סיק לג)), ולפי זה גם אם נתן הרבה פלפלים יהיה מותר בהנאה, וכמו שכתב בשערי צדק (סיק נא) לענין מלח.

81) ובטעם הדבר כתב החק יעקב (סיק כ), שפלפלים חריפים הם מכל מיני התבלינים.

[משנ"ב ס"ק ג]

שפךר נתפיש ונתקשה פאבן.

82) ולענין מי פירות שנפלו לקמח ונתיבשו, כתב בביה"ל לקמן (סי' תטב ס"ב ד"ה אין) שיש אומרים שכלה כוחם ושוב אינם מחמצים גם אם יובאו עליהם מים, ויש אומרים שאם יובאו עליהם מים חוזר כוחם ונייער.

[משנ"ב ס"ק מו]

דאין בה קשום חמוץ משום תמבלין⁸⁷ וכו', ויש להקמירי⁸⁸.

78) ואף על פי שאין התבלין מחמיץ, כתב לקמן (סי' תט ס"ק ב) שמ"מ ראוי לכתחילה לכותשו, כיון שיש לחוש שאפיית העיסה מועכבת במקום שיש זרעונים שאינם כתושים, היא מחמיצה.

79) אמנם, כתב החק יעקב (סי' יט) שהוא הדין שיש להחמיר ולחוש לשיטות שאין זו מצה עשירה ולא לאוכלה בערב פסח, וכיכתב הרמ"א לקמן (סי' תעא ט"ב) שאסור לאכול בערב פסח מצה שיצא בה ידי חובתו בלילה.

[משנ"ב ס"ק מט]

תנינו באבילה לא פתאנה⁸⁹ וכו', חרץ מפלפלין⁹⁰.

80) וכמו לענין מלח לעיל (סיק מג), וביאר החק יעקב (סיק יח ו-כ)

הלכות פסח סימן תנו

המשך מעמוד נד

שארן מיני מאפה שנמצאים בהם מצטרפים זה לזה, מאידך, בשוית מהרשים (ח"ח ס"ב פ) ובדעת תורה (יורד סי' נז ס"ק לה) כתב, שאם המחיצות שבצדדים גבוהות מהמחיצות הפנימיות שבין התאים, מצטרף כל מה שבארון, אלא אם כן המחיצה הפנימית גבוהה עשרה טפחים. ודעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שדה שם) שיש להחמיר בכלי מחולק, ולהפריש מהם חלה בלא ברכה.

ולענין צירוף עיסות לשיעור חלה, אם בעל העיסה מקפיד שלא יגעו זו בזו, כתב השו"ע (יורד סי' שכו ס"א) שבאופן זה אין הן מצטרפות זו לזו, והוסף הדרך החיים (סי' רצ ס"ד), שגם אם כל העולם אינם מקפידים על תערובתן, מיזם אם בעל העיסה מקפיד, אינן מצטרפות. ולענין צירוף של ביימי מאפה שאינו מקפיד על נגיעתם זה בזה, אך הוא מקפיד שלא יתערבו יחד, כתב הבית מאיר (סי' אה ח) שהם מצטרפים, כיון שאינו מקפיד על הנגיעה, וכן משמע במקור חיים (סיק א). מאידך, הישועות יעקב (סיק א) וכן החלת לחם (סי' ה ס"ק ג, טו, בא) והיד אפרים (סי' תקו על מג"א ס"ק ח) כתבו, שאינם מצטרפים, כיון שהוא מקפיד על התערובת. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ק"ז) לענין צירוף מצות יר עם מצות מכוסה, שאם הוא מקפיד שלא יתערבו העיסות זו בזו, אינן מצטרפות לשיעור חלה בברכה. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קט ד"ה אמנם) לא הכריע בדבר.

אכן, לענין צירוף מצות מצוה עם מצות שאוכל בשאר ימות הפסח, דעת הגרי"ש וואור (קובץ מבית לוי שם עמ' מא) שמצטרפות יחד לשיעור.

[ביה"ל ד"ה שיתן]

כן איתא ג'ינה'דעה סימן שכה קעין א פתג'י⁹¹.

11) ואם רק החלק העליון של כל לחם יצא מדפני הכלי, מבואר ברמ"א שם שאין חשש ברכה, ומצטרפים, וביאר הט"ז שם (סיק ב), שכשם שלענין צירוף על ידי נגיעת עיסות אין צורך שכל העיסה תיגע בחברתה אלא די בנגיעת מקצתה, כך לענין צירוף כלי די בכך שכל לחם מצורף במקצתה. אכן, השי"ך שם (סיק ד) כתב שהביח חולק, ומצריך שכל הלחם יהיה בתוך חלל הכלי כדי שיצטרפו, והחכמת אדם (שערי צדק פי"ד ס"ד) חשש לשיטת הביח לכתחילה, ומיזם כתב שבריעבד מצטרפים גם אם כלטום במקצת. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קמז) חשש לדברי הביח לענין ברכה, ולכן כתב שיפריש בלא ברכה.

(ד"ה ועי' בחלת) להקל שארון לא מצרף, ומשום שהיוב חלה בזמן ההו אינו אלא מדרבנן.

ולענין צירוף במקרר (כשאינו מקפיד על נגיעת מיני המאפה זה בזה או על תערובתם, ראה מה שכתבנו להלן בענין זה בסוף ההערה. וראה מה שכתבנו להלן (הע' 12) אם צריך כוונה לצירוף סל, הסתפק הגרי"ש אויערבך (ששי"ב עמ' הע' ט), ובתקונים ומלואים שם) האם מצטרפים לשיעור חלה, שאף שהמקרר נחשב ככלי, מיזם יתכן שבין שאינו משמש לטלטול ממקום למקום אלא לאחסון בלבד, אינו נחשב כלי לענין צירוף מיני המאפה יחד, ועוד, שכיון שאינו פתול ללא חיבור לחשמל, נחשב הוא כדבר המחובר לקרקע שאינו טרוך ככלי, ולפיכך כתב שטוב להפריש בלא ברכה, וכן הסתפק בזה הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ו מבכורים הטי"ז באור ההלכה ד"ה ואין). מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קט) כתב, שיש להקל שלא להפריש מהם חלה, בצירוף כמות ספקות.

ודעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שדה גליון 133 עמ' 17), שאם המקרר (או המקפיא) אינו גדול כשיעור המחזיק ארבעים סאה (דהיינו אמה על אמה ברוב שלש אמות כולל עובי הדפנות, ובלא השפה הרגלים (משנ"ב סי' שד ס"ק ג), ולפי שיעור הגרי"ח נאה, היינו 48 סימ על 48 סימ בגובה 144 סימ) הוא תא אחד, נחשב הוא ככלי, ומצורף את מיני המאפה שבתוכו, ויש להפריש מהם חלה בברכה. אך אם הוא גדול ומחזיק ארבעים סאה, כתב הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה שם ס"ק קלח) שנחלקו בזה האחרונים, והוסיף (ציון ההלכה ס"ק שי"א), שדעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שדה שם) שאין לברך, ודעת הגרי"ש וואור (קובץ מבית לוי ח"ה עמ' ט), שאם הוא מחזיק ארבעים סאה, ומיני המאפה נמצאים בתוך שקיות נפרדות, אפשר להקל שאינם מצטרפים, ואם אינו מחזיק ארבעים סאה, ומיני המאפה אינם בשקיות נפרדות, הריהם מצטרפים, ואם הוא מחזיק ארבעים סאה, אך מיני המאפה אינם נמצאים בתוך שקיות נפרדות, או להיפך, הדבר הוא ספיקא דדינא.

ולענין צירוף בשני תאים בארון (שאינו מחובר לקרקע) או במקפיא, כתבו המקור חיים (ביאורים ס"ק ב) והחלת לחם (סי' ד ס"ה ס"ק יט)

הלכות פסח סימן תנו

תנו דין הנהגת החלה בעסת מצה, ובו ב' סעיפים:

א *מפני שצריך לדרבוק בשעור העסה (א) שלא (ב) להרבות בה משום חשש חמוץ *ומטוב שימעיט בה, לכן טוב (ג) לקרב העסות יחד בשעת הפרשת חלה (ג) *שישקרו זו בזו, (ד) דשמא יש בהם אחת שלא יהיה בה פשעור. (ה) ינאם אי אפשר להפריש חלה בעודה עשה מפני המהירות, יפרישה (ו) אחר אפייה מיד, *שיתן כל המצות (א) (ג) (ז) בסל *והסל מצורף לחלה, ויהי הדרבוק היותר נכון:

שערי תשובה

[ג] בסל עמיט. ועין בשו"ת בית אפרים סימן מה, מצות שאופין ואין בכל עשה שעור חלה ויחמיבו ע"י ציור של רשום בשעת הפרשה לא היה נוגעין יחד רק היה נולדים לב צבורים, איש שלקח מאמר חלה על הכל לו לא להסתלק להפריש חלה עם סעודו השני שלא בקנה. ע"ש. ועין מ"ש על ידו סתורשיל ומצריך לטל מעה שלמה לחנה אין המנהג בן וכו' שכתב בחי"ג סימן וברט"א בחזת חיל שפר דמי אף בפוסקים, ע"ש. ועין מ"ש בחלק יו"ד ללמוד זכות על מה שכתובים אחר אפיית המצות בחלקים לחלקים ונוטלים כפה נשים כ"א חנה בפ"ע וכן המנהג באפיית החלות של שפת, ע"ש. ועין לעיל ר"ש סימן חמד בע"פ חלה בשבת ויטב אמת חלה על מה שכתוב דברי שבת חמ"ג ע"ש. וכ"כ סי' כ"א פ"ב שבשעת חמ"ג חל ע"פ בשפת דברי שבת שלפניו שלשפת תפארת וז"ל כ"א לאטתו לח חלה, כי טעם שאין אנו נהגין לעשות חמ"ג במשנה דכ"ה פ"למיון שלשה דברים צריך אדם לומר בו עשרתם כי

עשה ועשה לבנה, ד"מ, וצ"ל זהוה על"פי המנהג שנהגו לעשות עשות גדולות. ועל"פי ח"ש. ועל"פי ח"ש ע"פ הרב להפריש מכל עשה ועשה אשה אהת ומכרת

באר הלקה

בענינו דבלאו הכי יש בה קולין. בנדאי יש לסמוך עליהם, בן נראה לעניות דעתי. ועין בפרי ט"ש חולק על מ"מ"א ומסכים להספד להקל בדיעבד: * ומטוב שימעיט בה. עין בחוקי צ"ק. והעיקרי לעיל בסימן תנו במשנה ברורה סעיף קט"ו ז, דאם אין לו רק עשה אמת טוב שלא לצמצם כדי שלא להפסיד מחלה, והוא מספר התרומה, ועין שם בשערי צדקות: * שיתן כל המצות בסל. וטבא שאין לה לבונה, גוף שלקח ספק הוא, ועל"פן פשמצרם בכלי יתור שלא יצא שום דבר למעלה מדין הקלי. בן איתא ב"תורה דעה סימן טכה סעיף א בהג"ה¹¹, ואם יצא צריך לבסו"ם המשה (אחרונים). ובדיעבד אם לא בשם ולקח מעליזות חלה על כל חסל, מסתפק הפרימגרים אם מהני. ולעניות דעתי נראה דאין להחמיר בדיעבד, אחר דבלאו הכי דעה הפס"א להקל דאין צריך פסוי, דאורי כלי מצרפן פ"ן שהמלי יש לה חוץ, אף מה שיוצא למעלה פ"ן למשה דמ"א, והוא דעתו בהג"ה א"ש, ע"ן שם: * והסל מצורף לחלה. והוא הדין על"ידי פסוי משה, והינו שנינים ב"משה ונשים משה זו ג"כ על המצות מלמעלה, ואף שבאמצע קצת מגלות מצטרפות הכל פ"ן שצריך קב"ה, עד כאן לשון הפרימגרים, והוא נובע מש"ך יתה דעה שם ב"שם פ"ר, וסיים הפרימגרים, דלפי זה אם פ"ח שטבא ולמעלה ב"משה. לא: ולעניות דעתי יש לעין בעקר הדין, ובס"מ משמע דהם פסוי ג"כ משה. ע"ן שם, וכן במחצית השלם משמע ג"כ פ"ן דע"ידי פ"ס פסוי משה. וצריך ע"ן למעשה, אכן בכלי שיש לו חוץ רק שהמצות בולטין למעלה, ב"ן ודאי נראה דיש להקל על"ידי סתם פסוי אחר דהס"מ מקל לגמרי, וב"ל. דע, דאם נימא דהם פסוי משה מהני לצורך, הוא הדין אם פ"ה פ"ה על המצות מהני ג"כ לצורך, אכן לפי זה הא דאמר רבי אליעזר אף הוודה ונתן לשל"י וכ"ה הוא לאו נ"מ, והוא הדין אם פ"ה הפל עליהם:

אפשר וכו'. דאם אפשר, (ו) ט"ב י"ח להפריש מן העשה, כדכתיב "ראשית גריסתיכם", הרי דעקר מצותה להסתלקה הוא ב"שעה שהיא עשה ע"ן: (ו) אחר אפיית מיד, שיתן וכו'. ואף בחלת חוצה לצ"ן בן, ואף על"צב בחלת חוצה לצ"ן קמ"א לן דאובל והולך ומשיר קצת לחלה, (ח) ה"נו בעסה אמת גדולה אף על"צב שנתחלקה אחר"כ לכמה פרות, כ"ן שתחלתן היו מצד"ן מעסה אחת הקלו בחוצה לצ"ן דלא בעינן מקף ומחבר בשעת הפרשה, מה שאין כן פ"ן שהם מעסות מחלקות, אף שהיו מ"חנים פעם אחת בס"ל, מפל מקום לא ה"ו פ"חבור גמור להקל לצ"ל ק"ם הפרשה. נאפלו אם ה"ה בכל עשה בשעור חלה, ג"כ"ן בעינן שיהיה מן המקף בשעת הפרשה פ"ן שאינם מעסה אחת, וכ"ו שכתוב ב"תורה דעה סימן טכה סעיף א בהג"ה¹¹. ואם הסל גדול,

שער הציון

(א) אחרונים: (ב) ויש שנהגין שחזקין משני העסות ביחד, ולכאורה הוא למוטר, וכתב בחוקי צ"ק שאפשר השעם טעם שלפעמים העסות קשות ואינם נדקקים היטב, ועל"ידי חזק סתורן משנייהם ב"חד נדקקים או ב"חד: (א) לברוש ושי"א: (ז) ט"ו בשם הרא"ש: (ח) דר"ב משה, והעיקרי האחרונים: (ט) מ"ג אברהם ושי"א: (י) בית יוסף ושי"א: (ח) חוקי צ"ק:

באר היטב

וכתב המ"א: והעולם נהגין אף להסתלקה להקל ואין פ"ח למחות ב"מ, ויש מהירין. וכתב הח"י: ומ"מ ב"ל דע"כ אם עושין יתור משלש קבין ויש למחות, דאפשר בכה"ג אף דיצ"ב יש לאטר, וע"כ טוב לטעור ול"נו ולמחר עשייתם ושלם להשוחח בו, ע"כ. וכתב המ"א: ואם שהו בה שעור מיל ק"ם שיתחילו העושים לטעור צ"כיה, אטור. וע"ן ב"ח סוף סימן ח"ט: (ה) להרבות. אפלו אם יש לו טעורים רבים וגם שני טעורים אפי"ה לא ירבה שעור העסה, ואם ה"ה יתור ה" או ר" בעינים אין קפ"א אפלו למשה של מצוה, מ"ר"ל, ח"י: (ג) לקרב. ולסתלקה צריך להפריש מהעסה, וראשית צריסתיכם מהיב, ב"י: (א) בסל. וכלי שאין לו בית קבול ספק אם מצטרף, ואם מקפה הפ"ח ב"משה חשיב כמו גלי ומצרפן, ו"ן יש לנהוג, ט"ו. כתב של"ה, דיש למחות בכופפין העסה ולקחין חלה משני קצוות, אלא יקח מקצה א' ואחר יצרך בגלגל במקצה השני שלא יפ"ה פ"ה. והנהגה להפריש מכל וכתב המ"א: ודי בכרחה אחת לכלן אם לא הפסיק ביניהם בשיחה שלא מענין

משנה ברורה

א (א) שלא להרבות בה וכו'. במבאר בסימן שלפני זה: (ב) לקרב העסות. רוצה לומר, אחר שלש עסה הראשונה, תהא מנחתו על השלשון נאחד יצטק בה עד שילושו עוד עסה אחרת [או שילושו שתי עסות בבת אחת בשתי ערבות], וב"ן שיתן בנדאי יהיה שעור חלה: (א) * שישקרו זו בזו, רוצה לומר, שידבקו העסות זו בזו עד (ב) שאם יתפרדו יתלשו אחת מהב"רחה מעט, ודבוק ב"ה מ"ש"בן לעסה אחת וכשנשל חלה מאחת (ג) פ"ה וכתבו האחרונים, דאם העסות נלוש"ת קשה אי אפשר לרב"ן ביחד אחר"כ היטב וא"ן פ"ן צורך, ועל"פן יצ"רם על"ידי כלי או על"ידי פסוי משה: (ד) דשמא יש וכו'. רוצה לומר, ואם פ"ן (ג) בשפריש חלה בכרחה תהיה בכרחה לבטלה: (ד) ועוד, דהלשינן אם יש איתה מן העסות שאין בהן שעור חלה, אם פ"ן הפ"שיתן לאו כלום הוא, וש"מ אחר"כ להאמר אפי"ן נגינסן להמצות בכלי אחר ויצטרפו ויחמיבו בחלה מן הדין, ונמצא אובל ט"ל. והמקום שנהגו העולם ללוש עסות גדולות משעור חלה, וכ"ו שהובא בסוף סימן שלפני זה במשנה ברורה, הם מפרישין חלה (ה) מפל עסה ועסה בפני עצמה, ונהגו ש"מכל עסה ועסה מפרשת אשה אחרת ומב"רחה לעצמה, ואם א"ם אחר מקריש לקל העסות (ו) די בכרחה אחת לכל"ה¹², אם לא הפסיק ביניהם בשיחה¹³ שאינה מענין הלישה¹⁴. פ"חבו האחרונים, שהמנהג שקצת נהגין לכ"ל העסה בשעת הפרשה כדי להפריש החלה משני קצוותיה, הוא מנהג שאינו נכון¹⁵ ודי להפריש מקצה האחד: (ח) ואם אי

הלכות פסח סימן תנו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

צריך לקרובם שיגעו זה בזה (וכו', והפנת קצתן) וכו', צריך לקרוב הפלים להקרי' וכו', אפילו הם קלוקים לא מקנה' וכו', וצריכין לצרופי, אין להקל' וכו', אלא אסרן יניחם פתוך סל אקד'.

12) ואם הצטרפו בכלי בלא נגיעה זה בזה, דעת הגרי"ש אלישיב (דרך אמונה פ"ז מבכורים ציה"ל ס"ק שא) שיפריש בלא ברכה.

וסל המצרף לשיעור חלה, מבואר בתוס' רבינו פרץ (פסחים מח, ב) שהוא דוקא אם הכניס את העיסות לסל על מנת לצרפן, אבל אם הכניסן שלא על דעת לצרפן, אינן מצטרפות, וכן דעת האדרית (מקראי קדש פסח ח"ב סי' יט אות ב) להלכה. והוסיף הגרי"ח קניבסקי (שם ציה"ל ס"ק שיב), שלפי זה אם אדם אחר צירף שלא מדעת הבעלים, כל שכן שאינו נחשב צירוף [וראה מקראי קדש שם בשם האדרית]. מאידך, הדעת קדושים (יו"ד סי' שבה ס"א) והמקדש מעט (שם ס"ק ה) כתבו שסל מצרף לשיעור חלה גם בלא כוונה, והוסיף המקדש מעט, שכן משמע ברא"ש (ביצה פ"א סי' יג).

ועוגות שמביאות הנשים לבעל שמחה, שדונחו יחד באורג אחד, כתב הדרך החיים (סי' שצה ס"ז) שהן מצטרפות ויש להפריש מהן חלה, אלא שלא מספיק להפריש מאחת מהן על כולן, כיון שיתכן שאחת הנשים כבר הפרישה חלה מהעוגה שהיא הביאה, וההפרישה ממנה על העוגות האחרות המהוייבות בחלה הרי נחשבת כהפרישה מן הפטור על החיוב (ואם מקפידים על נגיעת עוגות אלו זו בזה, או על תערובתן, ראה מה שכתבנו לעיל (הע"י 10)).

13) ומה נחשב בבית לענין זה, כתב הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ג מתרומות ס"ק קנב ובאור ההלכה שם הי"ח ד"ה פירות) שהיינו חדר [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' א ס"ק ב) שחדר נקרא בית], ולכן אם העיסות נמצאות בהדרים נפרדים, אינן מצטרפות, שכשם שכלים סגורים אינם מצרפים מחמת הכיסוי שמפרידם, כך חדרים שקיר מפריד ביניהם אינם מצרפים לחלה.

ועיסות שנמצאות בחדר אחד, אלא שאחת העיסות נמצאת בתוך גומא בקרקע והאחרת על גבי הקרקע, כתב בביאור הגרי"ח (יו"ד סי' שבה ס"ק ח) שאינן מצטרפות, מפני שהעיסה שבתוך הגומא לא נחשבת נמצאת בחלל החדר, אלא כמנוחת בתוך כלי, וכן כתב הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה שם ס"ק קנה) להלכה.

14) וכשמקרבים את הכלים, מבואר בביאור הגרי"ח (שם) שצריך שיגעו זה בזה, וכן כתב החו"א (טבול יום סי' ו ס"ק ה), וכן דעת הגרי"ח (הליכות שלמה פסח פ"ז דבר הלכה אות כח). וכן כשאוחז את התיבת החלה בשעת ההפרישה, דעת הגרי"ח ששיימן (מורה נבוכים תשנ"ט עמ' קכא) שבחלת ארץ ישראל שצריך להפרישה מן המוקף, יש להצמיד את היד לכלי, וכן כתב הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ג מתרומות ס"ק קנח).

15) אכן כלי שסגור במכסה שאינו דבוק לכלי, ואין צריך לשוברו או לקורעו בפתיחתו, כגון פקק בקבוק שאין צריך אלא להסירה, כתב הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ג מתרומות ציה"ל ס"ק שכה) שאין הוא מפריד בין הכלים, והם נחשבים כמוקפים וסמוכים.

וגם כלים הסגורים במכסה הדבוק אליהם, דעת החו"א (שם באור ההלכה ד"ה ד"ה חביות) שיש להקל בשעת הדחק שמצטרפים, ולסמוך על השיטות שרק חביות יין סתומות אינן נחשבות כמוקף, אך לא חביות המשמשות לאחסון דברים אחרים [ראה ירושלמי מעשר שני פ"ג ה"ג, ורמב"ם פ"ג מהל' תרומות הי"ח].

16) וכמה בני אדם המצרפים עיסותיהם בסל לאחר האפיה כדי

להפריש מהם, מפני שאין לכל אחד מהם כדי שיעור חלה [כגון במצות מצוה], הסתפק ההלכה לחם (פתיחה לסי' ה ד"ה והגלע"ד) אם נחשב צירופם לצירוף המחייב בחלה, כיון שאינם שייכים לאדם אחד, שהרי לגבי צירוף עיסה שנעשתה על מנת לחלק לכמה בני אדם נפסק בשו"ע (יו"ד סי' שכו ס"ד) שאינה מתחייבת בחלה, וכן הסתפק התורת הארץ (פ"ד ס"ק ק), וביאר, שיתכן שהפטור של עיסה על מנת לחלק הוא משום שבשעה שחיגמר עשייתה ותיעשה לחם הרי תהיה פטורה, מה שאין כן כשהצטרפו בסל לאחר האפיה שכבר נגמרה עשייתם, יתכן שמתחייבים מיד בשעה שמצטרפים בסל, וכן כתב הגרי"ח איערבך (שרית מנחת שלמה ח"א סי' סח אות ו) שמסתבר שהסל מצרפם, כיון שיש כאן לחם חשוב [אפרי] בשיעור המחוייב בחלה, אף על פי שצירוף זה אינו אלא לשעה מועטת בלבד, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קעט אות ה) שיש להפריש מעיסה זו בברכה, מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' מב) כתב שיש להפריש ממנה בלא ברכה.

17) ומשמע שמניח את הכלים בתוך הכל והוא מצרפם, ואף שבתחילת ס"ק זה כתב שצריך לקרב את הלחמים עצמם שיגעו זה בזה, ביאר בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קט ד"ה אבל) שנגיעת הכלים נחשבת כנגיעת האיכלים עצמם, ומועיל הדבר לצרפם אף לכתחילה. והוכיח כן מרבי השע"י (ס"ק יד) שהשוה את נגיעת הכלים לנגיעת אוכלים, וכן דעת הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה פ"ז מבכורים באור ההלכה ה"טו ד"ה ואין התנור) שגם אם מונחים הם בשני כלים הריהם מצטרפים, וביאר הגרי"ח קניבסקי (שם) שיתכן שהוא משום שהם ניטלים יחד על ידי הכלי החיצון, ובשו"ת שלמ"ת חיים (סי' תקפג) כתב שמצטרפים משום שבידו לערבם ולקחת חלה אחת על כולם, ולפיכך אין צריכים לגעת זה בזה, ומיז' נכון שהכלים יהיו פתוחים.

מאידך, דעת הגרי"ח וואנר (קובץ מבית לוי ח"ה עמ' לו) שדברי המשניב סותרים לכאורה זה לזה, ועל כן גם כשהלחמים בשני כלים יש להפריש באופן שיגעו הלחמים זה בזה, וכן דעת הגרי"ח איערבך (ש"י פמ"ב הע"י לט) שלכתחילה חאי שאין להפריש בשני כלים המונחים בסל אחד, וצריך נגיעה ממש של הלחמים זה בזה, ולדעות אלו כתב הגרי"ח קניבסקי (דרך אמונה שם), שיש לפרש ברובי המשניב כאן, שכונתו שיוציא את המצות מתוך הכלים ויניחם בתוך הסל.

ואם הלחמים או המצות נוגעים זה בזה מלמעלה, אף שמלמטה הם בשני כלים ואינם נוגעים, כתב הגרי"ח קניבסקי (שם) שודאי מועיל, ובאופן זה יוצא מכל ספק, וכן נהג הגרי"ח קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' מב, וראה שם עמ' מד) להניח מצה על גבי המצות העליונות שבשני הכלים ולהפריש על כולן, וכן דעת הגרי"ח וואנר (קובץ מבית לוי שם) שאפשר לצרף באופן זה.

ובאופן שהלחמים עצמם עטופים בניילון שצמוד לחם, דעת הגרי"ח אלישיב (דרך אמונה שם) שהעטיפות אינן מפסיקות ביניהם כיון שהן טפלות לחם, ונחשבים הלחמים כנוגעים זה בזה, וכן דעת הגרי"ח איערבך (ש"י פמ"ב שם), שאם הכיסוי שעל גבי הלחם הוא רק עטיפה, הרי זה בטלה לגבי הלחם. והוסיף, שאם כל לחם נמצא בשקית נילון נפרדת [שאינה כעטיפה], וכמו שרגילים לאחסנם בהקפאה], יתכן שהשקיות מפסיקות ביניהם, ואין נגיעתם נחשבת כנגיעה. אכן, לגבי אריות נילון שאורזים בהן את המצות בנפרד בתוך הקופסא, דעתו (הליכות שלמה פסח פ"ז דבר הלכה אות כח) שאין צריך לפותחן כשמפרישים חלה על המצות שבקופסאות.

המשך במילואים עמוד 24

